

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 29 lutego 2024 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Rolnictwo – Wspólna polityka rolna – Wsparcie rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – Ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej – Rozporządzenie (WE, Euratom) nr 2988/95 – Artykuł 7 – Środki i kary administracyjne – Rozporządzenie nr 1306/2013 – Artykuły 54 i 56 – Rozporządzenie delegowane nr 640/2014 – Artykuł 35 –
Odzyskanie nienależnie wypłaconych kwot od osób, które współuczestniczyły w dopuszczeniu się nieprawidłowości – Pojęcie „beneficjenta”

W sprawie C-437/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Riigikohus (sąd najwyższy, Estonia) postanowieniem z dnia 1 lipca 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 lipca 2022 r., w postępowaniu karnym przeciwko:

R.M.,

E.M.,

przy udziale:

Eesti Vabariik (Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet),

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Arabadjiev, prezes izby, T. von Danwitz, P.G. Xuereb (sprawozdawca), A. Kumin i I. Ziemele, sędziowie,

rzecznik generalny: G. Pitruzzella,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu estońskiego – M. Kriisa, w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: estoński.

- w imieniu rządu duńskiego – C. Maertens, w charakterze pełnomocnika, którą wspierał P. Biering, adwokat,
- w imieniu Komisji Europejskiej – F. Blanc, E. Randvere i A. Sauka, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 26 października 2023 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 7 rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. 1995, L 312, s. 1), art. 54 ust. 1 i art. 56 akapit pierwszy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenia (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008 (Dz.U. 2013, L 347, s. 549; sprostowanie Dz.U. 2016, L 130, s. 13), a także art. 35 ust. 6 rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności (Dz.U. 2014, L 181, s. 48; sprostowanie Dz.U. 2015, L 209, s. 48).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania karnego wszczętego w Estonii przeciwko R.M. i E.M., oskarżonym, odpowiednio, o dopuszczenie się trzech wyłudzeń dotacji na rzecz X OÜ (zwanej dalej „spółką X”) oraz współudział w dwóch z tych z tych oszustw.

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 2988/95

- 3 Motyw czwarty rozporządzenia nr 2988/95 stanowi:

„skuteczność zwalczania oszustw wymierzonych w interesy finansowe Wspólnot wymaga ustalenia wspólnych zasad prawnych we wszystkich obszarach polityki Wspólnot”.

- 4 Artykuł 1 tego rozporządzenia przewiduje:

„1. W celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich niniejszym przyjmuje się ogólne zasady [przepisy ogólne] dotyczące jednolitych kontroli oraz środków administracyjnych i kar dotyczących nieprawidłowości w odniesieniu do prawa wspólnotowego.

2. Nieprawidłowość oznacza jakiegokolwiek naruszenie przepisów prawa wspólnotowego wynikające z działania lub zaniechania ze strony podmiotu gospodarczego, które spowodowało lub mogło spowodować szkodę w ogólnym budżecie Wspólnot lub w budżetach, które są zarządzane przez Wspólnoty, albo poprzez zmniejszenie lub utratę przychodów, które pochodzą ze środków własnych pobieranych bezpośrednio w imieniu Wspólnot, albo też w związku z nieuzasadnionym wydatkiem”.

5 Artykuł 2 przywołanego rozporządzenia stanowi:

„1. Kontrole administracyjne, środki i kary wprowadza się w takim zakresie, w jakim jest to konieczne dla zapewnienia właściwego stosowania prawa wspólnotowego. Muszą one być skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające, w celu zapewnienia odpowiedniej ochrony interesów finansowych Wspólnot.

[...]

3. W postanowieniach [przepisach] prawa wspólnotowego zostaną określone charakter oraz zakres środków administracyjnych i sankcji [środków i kar administracyjnych], jakie są niezbędne dla prawidłowego stosowania danych zasad [przepisów], z uwzględnieniem charakteru i wagi nieprawidłowości, przyznanej lub uzyskanej korzyści oraz stopnia odpowiedzialności.

4. Z zastrzeżeniem stosowanego prawa wspólnotowego procedury dotyczące zastosowania wspólnotowych kontroli, środków i kar będą podlegały prawu państw członkowskich”.

6 Artykuł 4 tego rozporządzenia, który precyzuje zakres pojęcia „środki administracyjne”, do których odnosi się w art. 2 tego rozporządzenia, ma następujące brzmienie:

„1) Każda nieprawidłowość będzie pociągała za sobą z reguły cofnięcie bezprawnie uzyskanej korzyści [każda nieprawidłowość powoduje, co do zasady, cofnięcie nienależnie uzyskanej korzyści] :

- poprzez zobowiązanie do zapłaty lub zwrotu kwot pieniężnych należnych lub bezprawnie uzyskanych [poprzez obowiązek wypłaty należnych kwot lub zwrotu kwot nienależnie uzyskanych],
- poprzez całkowitą lub częściową utratę zabezpieczenia złożonego dla wniosku o przyznanie korzyści [wniosku o przyznaną korzyść] lub w momencie otrzymania zaliczki.

[...]

4. Środków przewidzianych w niniejszym artykule nie uznaje się za kary”.

7 Artykuł 5 rozporządzenia nr 2988/95, który precyzuje zakres pojęcia „kar administracyjnych”, do którego odnosi się art. 2 tego rozporządzenia, stanowi w ust. 1, że nieprawidłowości dokonane celowo lub będące skutkiem zaniechania mogą prowadzić do nałożenia kar administracyjnych przewidzianych w tym przepisie, w szczególności do zapłaty kary pieniężnej.

8 Artykuł 7 tego rozporządzenia przewiduje:

„Środki administracyjne i kary Wspólnoty mogą być stosowane wobec podmiotów gospodarczych wymienionych w art. 1, tzn. wobec osób fizycznych lub prawnych i innych jednostek posiadających zdolność prawną na mocy prawa krajowego, które popełniły nieprawidłowość [które dopuściły się nieprawidłowości]. Mogą być także stosowane wobec osób, które uczestniczyły w nieprawidłowości [współuczestniczyły w dopuszczaniu się nieprawidłowości] oraz wobec tych osób, na których ciąży obowiązek poniesienia odpowiedzialności za nieprawidłowości lub obowiązek zapobiegania im [oraz wobec tych osób, na których ciąży odpowiedzialność za nieprawidłowości lub za niedopuszczenie do jej powstania].

Rozporządzenie nr 1306/2013

9 Motyw 39 rozporządzenia nr 1306/2013 przewidywał:

„W celu ochrony interesów finansowych budżetu Unii [Europejskiej] państwa członkowskie powinny podejmować środki w celu upewnienia się, czy transakcje finansowane przez [Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji (EFRG) i przez Europejski Fundusz Rolniczy Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)] rzeczywiście mają miejsce i są poprawnie wykonywane. Państwa członkowskie powinny ponadto zapobiegać wszelkim nieprawidłowościom lub niewywiązywaniu się z obowiązków przez beneficjentów, wykrywać je i skutecznie zwalczać. W tym celu zastosowanie ma [rozporządzenie nr 2988/95]. W przypadkach naruszenia sektorowego prawodawstwa rolnego, gdy na mocy unijnych aktów prawnych nie zostały ustanowione szczegółowe przepisy dotyczące kar administracyjnych, państwa członkowskie powinny nakładać kary krajowe, które powinny być skuteczne, odstraszające i proporcjonalne”.

10 Artykuł 2 ust. 1 lit. g) tego rozporządzenia definiował pojęcie „nieprawidłowości” w rozumieniu tego rozporządzenia jako nieprawidłowość w rozumieniu art. 1 ust. 2 rozporządzenia nr 2988/95.

11 Artykuł 54 tego rozporządzenia, zatytułowany „Przepisy wspólne”, przewidywał:

„1) W przypadku jakichkolwiek nienależnych płatności wynikających z nieprawidłowości lub zaniedbań państwa członkowskie występują do beneficjenta o zwrot odnośnej kwoty w ciągu 18 miesięcy po zatwierdzeniu, a w stosownych przypadkach po otrzymaniu przez agencję płatniczą lub podmiot odpowiedzialny za odzyskiwanie takich płatności sprawozdania z kontroli lub podobnego dokumentu stwierdzającego, że miała miejsce nieprawidłowość. Odpowiednie kwoty zapisuje się w księdze dłużników agencji płatniczej w momencie wystąpienia o ich zwrot.

[...]

3. W należycie uzasadnionych przypadkach państwa członkowskie mogą zdecydować o zaprzestaniu odzyskiwania. Taka decyzja może zostać podjęta jedynie w następujących przypadkach:

[...]

b) w przypadku gdy odzyskanie okazuje się niemożliwe z uwagi na niewypłacalność dłużnika lub osób odpowiedzialnych prawnie za nieprawidłowości, stwierdzoną i uznaną zgodnie z prawem krajowym.

[...]”.

- 12 Artykuł 56 tego rozporządzenia, zatytułowany „Przepisy szczegółowe [szczególne] dotyczące EFRROW”, stanowił w akapicie pierwszym:

„W przypadku wykrycia nieprawidłowości lub zaniedbań w operacjach lub programach dotyczących rozwoju obszarów wiejskich państwa członkowskie dokonują dostosowania finansowego przez całkowite lub częściowe anulowanie odnośnego finansowania Unii. Państwa członkowskie uwzględniają charakter i wagę stwierdzonych nieprawidłowości, jak również rozmiar straty finansowej poniesionej przez EFRROW”.

- 13 Artykuł 58 rozporządzenia nr 1306/2013, zatytułowany „Ochrona interesów finansowych Unii”, stanowił ust. 1:

„Państwa członkowskie przyjmują, w ramach WPR, wszystkie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne, a także podejmują wszelkie inne środki niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony interesów finansowych Unii, w szczególności w celu:

[...]

e) odzyskiwania nienależnych płatności wraz z odsetkami oraz, w razie konieczności, wszczynania w tym celu postępowań sądowych.

- 14 Artykuł 92 tego rozporządzenia, zatytułowany „Beneficjenci, których dotyczą odnośne przepisy”, stanowił w akapicie pierwszym:

„Art[ykuł] 91 stosuje się do beneficjentów otrzymujących płatności bezpośrednio na podstawie rozporządzenia [Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 (Dz.U. 2013, L 347, s. 608)], płatności na podstawie art. 46 i 47 rozporządzenia [Parlamentu Europejskiego i Rady] (UE) nr 1308/2013 [z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz.U. 2013, L 347, s. 671)] oraz rocznych premii zgodnie z art. 21 ust. 1 lit. a) i b), art. 28–31, art. 33 i 34 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 [Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. 2013, L 347, s. 487)]”.

Rozporządzenie delegowane nr 640/2014

- 15 W art. 2 ust. 1 akapit drugi pkt 1 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014 zdefiniowano pojęcie „beneficjenta” jako oznaczające „rolnika, które to pojęcie zdefiniowane jest w art. 4 ust. 1 lit. a) [rozporządzenia nr 1307/2013] i o którym mowa w art. 9 tego rozporządzenia, a także beneficjenta podlegającego zasadzie wzajemnej zgodności w rozumieniu art. 92 [rozporządzenia nr 1306/2013] lub beneficjenta otrzymującego wsparcie rozwoju obszarów wiejskich, jak określono w art. 2 ust. 10 [rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności,

Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz.U. 2013, L 347, s. 320)]”.

- 16 Artykuł 35, zatytułowany „Niezgodność z kryteriami kwalifikowalności innymi niż wielkość obszaru i liczba zwierząt oraz niespełnienie zobowiązań lub innych obowiązków”, w ust. 6 stanowił:

„Jeżeli ustalono, że beneficjent przedstawił fałszywe dowody w celu otrzymania wsparcia lub w wyniku zaniedbania nie dostarczył niezbędnych informacji, wsparcia odmawia się lub cofa się je w całości. Beneficjenta dodatkowo wyklucza się z takiego samego środka lub rodzaju operacji w roku kalendarzowym, w którym stwierdzono niezgodność, oraz w kolejnym roku kalendarzowym”.

Rozporządzenie nr 1303/2013

- 17 Zgodnie z art. 2 rozporządzenia nr 1303/13, zmienionego rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. (Dz.U. 2018, L 193, s. 1), zatytułowanym „Definicje”.

„Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

[...]

- 10) »beneficjent« oznacza podmiot publiczny lub prywatny lub osobę fizyczną, odpowiedzialne za inicjowanie lub zarówno inicjowanie, jak i wdrażanie operacji, oraz
- a) w kontekście pomocy państwa – podmiot, który otrzymuje pomoc, z wyjątkiem przypadku gdy kwota pomocy dla poszczególnych przedsiębiorstw jest niższa niż 200 000 EUR, w którym to przypadku dane państwo członkowskie może zdecydować, że beneficjentem jest podmiot udzielający pomocy, bez uszczerbku dla rozporządzeń [Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 [TFUE] do pomocy de minimis (Dz.U. 2013, L 352, s. 1)], (UE) nr 1408/2013 [z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 [TFUE] do pomocy de minimis w sektorze rolnym (Dz.U. 2013, L 352, s. 9)] i (UE) nr 717/2014 [z dnia 27 czerwca 2014 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 [TFUE] do pomocy de minimis w sektorze rybołówstwa i akwakultury (Dz.U. 2014, L 190, s. 45)]; oraz
- b) w kontekście instrumentów finansowych na mocy części drugiej tytuł IV niniejszego rozporządzenia – podmiot, który wdraża instrument finansowy lub, w stosownych przypadkach, fundusz funduszy;

[...]”.

Rozporządzenie nr 1307/13

- 18 Artykuł 4 rozporządzenia nr 1307/13, zatytułowany „Definicje i powiązane przepisy”, stanowi w ust. 1:

„Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- a) „rolnik” oznacza osobę fizyczną lub prawną bądź grupę osób fizycznych lub prawnych, bez względu na status prawny takiej grupy i jej członków w świetle prawa krajowego, których gospodarstwo rolne jest położone na obszarze objętym zakresem terytorialnym traktatów, określonym w art. 52 TUE w związku z art. 349 i 355 TFUE, oraz które prowadzą działalność rolniczą;

[...]”.

Prawo estońskie

- 19 Zgodnie z art. 38¹ ust. 2 kriminaalmenetluse seadustik (estońskiego kodeksu postępowania karnego) organ władzy publicznej może w ramach postępowania karnego wystąpić z powództwem o uznanie roszczenia publicznoprawnego, jeżeli strona przedmiotowa przestępstwa, którego dotyczy postępowanie, jest w znacznej mierze tożsama ze zdarzeniem powodującym powstanie odpowiadającej mu wierzytelności.

- 20 Artykuł 111 Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus (ustawy o wdrożeniu WPR, RT I 2014, 3), zatytułowany „Odzyskanie dotacji”, stanowi w ust. 1:

„Jeżeli po wypłaceniu dotacji okaże się, że w wyniku nieprawidłowości lub zaniedbań dotacja została wypłacona nienależnie, a w szczególności jeżeli nie została wykorzystana zgodnie z jej przeznaczeniem, żąda się jej zwrotu – w całości lub części od beneficjenta dotacji, a w szczególności od beneficjenta dotacji, który został wyłoniony w wyniku procedury wyboru, z przyczyn i w terminach określonych w rozporządzeniach [nr 1303/2013 i nr 1306/2013] oraz innych znajdujących zastosowanie rozporządzeniach Unii Europejskiej.

[...]”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 21 Spółka X została wpisana do rejestru handlowego w Estonii w dniu 7 listopada 2005 r. i wykreślona z tego rejestru w dniu 20 czerwca 2019 r. w następstwie połączenia ze spółką Y OÜ (zwaną dalej „spółką Y”). R.M. był zarządcą spółki X do dnia 18 grudnia 2015 r., a następnie został jej mandatarium. E.M., jego żona, pełniła funkcję zarządcy ww. spółki od dnia 18 grudnia 2015 r. do dnia jej wykreślenia z rejestru handlowego.

- 22 Wyrokiem Viru Maakohus (sądu pierwszej instancji w Viru, Estonia) z dnia 15 marca 2021 r. R.M. został uznany winnym, między innymi, trzykrotnego wyłudzenia dotacji. Zdaniem tego sądu R.M. jako przedstawiciel spółki X umyślnie udzielił Põllumajanduse Registre ja Informatsiooni Amet (urzędowi ds. informacji i rejestrów rolnych, Estonia, zwanemu dalej „PRIA”) nieprawdziwych informacji w celu otrzymania pomocy w ramach programów rozwoju obszarów wiejskich Estonii na lata 2007–2013 i 2014–2020 (zwanym dalej „rozpatrywaną pomocą”). W konsekwencji PRIA

nienależnie wypłaciła spółce X całkowitą kwotę 143 737,38 EUR tytułem rozpatrywanej pomocy. Oprócz skazania R.M., E.M. została również skazana za współudział w dwóch z tych wyłudzeń dotacji.

- 23 Ponadto wspomniany sąd przychylił się do żądań powództwa o uznanie roszczenia publicznoprawnego wytoczonego przez Republikę Estońską reprezentowaną przez PRIA i nakazał R.M. i E.M. zapłatę na rzecz tego państwa członkowskiego kwoty równoważnej kwocie pomocy nienależnie uzyskanej przez spółkę X. W tym względzie od R.M. zasądzono zapłatę 87 340 EUR a od E.M., solidarnie z R.M. – zapłatę pozostałych 56 397,38 EUR.
- 24 R.M. i E.M. wnieśli apelację od tego wyroku zarówno w zakresie, w jakim uznał ich winnymi wyłudzenia dotacji, jak i w zakresie, w jakim sąd przychylił się do żądań powództwa o uznanie roszczenia publicznoprawnego.
- 25 Wyrok Tartu Ringkonnakohus (sądu apelacyjnego w Tartu, Estonia) z dnia 15 września 2021 r. utrzymał w mocy wyrok Viru Maakohus (sądu pierwszej instancji w Viru).
- 26 Od tego wyroku R.M. i E.M. wnieśli skargi kasacyjne do Riigikohus (sądu najwyższego, Estonia), będącego sądem odsyłającym. W uzasadnieniu skarg kasacyjnych oskarżeni podnoszą w szczególności, że powództwo o uznanie roszczenia publicznoprawnego wniesione przez Republikę Estońską powinno zostać uznane za niedopuszczalne na tej podstawie, że odzyskanie nienależnie uzyskanej pomocy może być skuteczne dokonane wyłącznie od jej beneficjenta. Mimo że spółka X została wykreślona z rejestru handlowego, a w jej prawa i obowiązki w wyniku połączenia obu spółek wstąpiła spółka Y. Republika Estońska nie domagała się jednak zwrotu rozpatrywanej pomocy od spółki Y.
- 27 W dniu 20 maja 2022 r. sąd odsyłający wydał wyrok częściowy, w którym ostatecznie utrzymał w mocy wyrok Tartu Ringkonnakohus (sądu apelacyjnego w Tartu) oraz wyrok Viru Maakohus (sądu pierwszej instancji w Viru), w szczególności w zakresie, w jakim R.M. i E.M. na mocy tych wyroków zostali uznani za winnych wyłudzenia dotacji.
- 28 Natomiast w odniesieniu do tego, czy można nakazać R.M. i E.M. zwrot rozpatrywanej pomocy, nienależnie uzyskanej przez spółkę X, sąd odsyłający jest zdania, że należy z dwóch względów zwrócić się do Trybunału.
- 29 W pierwszej kolejności sąd odsyłający rozważa, czy istnieje podstawa prawna pozwalająca żądać zwrotu tej pomocy od R.M. i E.M., a to z uwagi na trudną sytuację finansową spółki Y, która wydaje się uniemożliwiać jej zwrot pomocy nienależnie uzyskanej przez spółkę X.
- 30 W niniejszej sprawie, zdaniem sądu odsyłającego, EFRROW przyczynił się do finansowania programów rozwoju obszarów wiejskich Republiki Estońskiej na lata 2007–2013, a także na lata 2014–2020, w ramach których przyznano rozpatrywaną pomoc. Z orzecznictwa Trybunału wynika, że rozporządzenie nr 1306/2013 stanowi podstawę odzyskania takich dotacji, nawet jeśli pomoc została przyznana i wypłacona przed wejściem w życie tego rozporządzenia.
- 31 Dokładniej rzecz ujmując, odzyskanie rozpatrywanej pomocy, nienależnie uzyskanej przez spółkę X, znajduje podstawę prawną w art. 56 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1306/2013 w związku z art. 54 ust. 1 tego rozporządzenia i z art. 35 ust. 6 zdanie pierwsze rozporządzenia nr 640/2014. Chociaż przepisy te nie przewidują wyraźnie możliwości żądania zwrotu pomocy od osób innych niż beneficjent, taka możliwość jest przewidziana w art. 7 rozporządzenia nr 2988/95.

- 32 Sąd odsyłający uważa zatem, że odpowiedź na pytanie dotyczące możliwości żądania od R.M. i E.M. zwrotu rozpatrywanej pomocy zależy od tego, czy art. 56 akapit pierwszy i art. 54 ust. 1 rozporządzenia nr 1306/2013, a także art. 35 ust. 6 zdanie pierwsze rozporządzenia nr 640/2014 mogą być interpretowane w świetle art. 7 rozporządzenia nr 2988/95 w ten sposób, że obowiązek zwrotu tej pomocy mógłby w okolicznościach niniejszej sprawy mieć również zastosowanie do osób, które nie będąc wprawdzie beneficjentami wspomnianej pomocy, były jednak współsprawcami nieprawidłowości, która doprowadziła do jej nienależnej wypłaty. Odpowiedź na to pytanie zależy z kolei od tego, czy art. 7 rozporządzenia nr 2988/95 ma w tym zakresie skutek bezpośredni.
- 33 Tymczasem ani brzmienie rozporządzenia nr 2988/95, ani orzecznictwo Trybunału dotyczące jego art. 7 nie pozwalają na wyciągnięcie jasnych wniosków w tym względzie.
- 34 Prawdą jest, że w wyroku z dnia 28 października 2010 r., *SGS Belgium i in.* (C-367/09, EU:C:2010:648) Trybunał odmówił rozporządzeniu nr 2988/95 bezpośredniej skuteczności w odniesieniu do kar administracyjnych przewidzianych w jego art. 5 w świetle brzmienia tego przepisu i art. 7 tego rozporządzenia. Ponadto z pkt 44–62 tego wyroku wynika, że kary za naruszenie interesów finansowych Unii mogą być nakładane na osoby wskazane w art. 7 wspomnianego rozporządzenia tylko wtedy, gdy posiadają one jasną i jednoznaczną podstawę prawną przyjętą na szczeblu Unii lub państw członkowskich. Jednakże obowiązek zwrotu kwoty nienależnie uzyskanej pomocy nie stanowi „kary administracyjnej” w rozumieniu art. 5 rozporządzenia nr 2988/95, lecz „środek administracyjny” w rozumieniu art. 4 tego rozporządzenia. Obowiązek ten jest bowiem zwykłą konsekwencją stwierdzenia, że warunki wymagane do uzyskania korzyści wynikającej z przepisów Unii nie zostały spełnione, co czyni pomoc nienależną. Trybunał orzekł jednak w wyroku z dnia 18 grudnia 2014 r., *Somvao* (C-599/13, EU:C:2014:2462), że z uwagi na fakt, iż rozporządzenie nr 2988/95 ogranicza się do ustanowienia ogólnych przepisów w dziedzinie kontroli i kar w celu ochrony interesów finansowych Unii, odzyskanie nienależnie uzyskanej pomocy musi nastąpić na podstawie innych przepisów, w danym przypadku na podstawie przepisów sektorowych.
- 35 Zdaniem sądu odsyłającego istnieje szereg czynników przemawiających za wykładnią, zgodnie z którą art. 7 rozporządzenia nr 2988/95 w związku ze znajdującymi zastosowanie przepisami sektorowymi regulującymi odzyskiwanie nienależnie wypłaconej pomocy stanowi, w okolicznościach niniejszej sprawy, właściwą podstawę prawną żądania od R.M. i E.M. zwrotu rozpatrywanej pomocy. Z jednej strony niniejsza sprawa dotyczy sytuacji, w której nieprawidłowość, która doprowadziła do przyznania pomocy, wynikała z faktu, że osoby, od których domagano się jej zwrotu, umyślnie udzielił organom krajowym nieprawdziwych informacji. Z drugiej strony odzyskanie pomocy od beneficjenta nie jest możliwe ze względu na to, iż nie istnieje on już, jako że spółka X została rozwiązana, podczas gdy perspektywa odzyskania pomocy od następcy prawnego tego beneficjentki jest *prima facie* niepewna. Sąd odsyłający dodaje, że w okolicznościach niniejszej sprawy można uznać R.M. i E.M. za osoby, które współuczestniczyły w dopuszczeniu się nieprawidłowości, jakiej dopuściła się spółka X, w rozumieniu art. 7 rozporządzenia nr 2988/95.
- 36 Sam prawodawca Unii wydaje się uważać, że w niektórych przypadkach możliwe jest żądanie zwrotu pomocy wypłaconej w wyniku nieprawidłowości w programach współfinansowanych przez EFRROW również od osób, które same nie zostały zgłoszone jako beneficjenci, jak wynika w szczególności z art. 54 ust. 3 lit. b) rozporządzenia nr 1306/2013.

- 37 Sąd odsyłający dodaje, że pogodzenie się z sytuacją, w której rozwiązanie lub upadłość osoby prawnej będącej beneficjentką pomocy nienależnie wypłaconej w następstwie nieprawidłowości, której dopuszczono się umyślnie, uniemożliwiłoby co do zasady jej odzyskanie i stanowiłoby poważne zagrożenie dla interesów finansowych Unii.
- 38 W drugiej kolejności sąd odsyłający wskazuje, że R.M. i E.M. byli nie tylko przedstawicielami spółki X, ale również działali naprzemiennie jako jedyny wspólnik tej spółki w momencie, w którym oszustwa były popełniane, jako że R.M. był jedynym wspólnikiem i jedynym jej zarządzającym w okresie od dnia 10 listopada 2005 r. do dnia 18 grudnia 2015 r., a E.M. pełniła obie te funkcje od tej ostatniej daty do czasu wykreślenia spółki X z rejestru handlowego. Niemniej jednak R.M. nawet po zbyciu swoich udziałów i rezygnacji z zarządzania spółką działał nadal w imieniu tej spółki na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez E.M. Należy również wziąć pod uwagę okoliczność, że R.M. i E.M. tworzyli związek małżeński w okresie, w którym spółka X uzyskała rozpatrywaną pomoc, w związku z czym należałoby uznać, że R.M. i E.M. byli rzeczywistymi beneficjentami tej spółki, której działalność kontrolowali i którą kierowali.
- 39 Powstaje zatem pytanie, czy te okoliczności faktyczne można uznać za wystarczające, aby zakwalifikować jako beneficjentów rozpatrywanej pomocy nie tylko spółkę X, ale również R.M. i E.M. W takim przypadku powołanie się dodatkowo na art. 7 rozporządzenia nr 2988/95 jako podstawę roszczenia o zwrot pomocy nie byłoby konieczne.
- 40 W tych okolicznościach Riigikohus (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i skierować do Trybunału następujące pytania prejudycjalne:
- „1) Czy – w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym – art. 7 [rozporządzenia nr 2988/95] w związku z art. 56 akapit pierwszy i art. 54 ust. 1 [rozporządzenia nr 1306/2013] oraz art. 35 ust. 6 [rozporządzenia nr 640/2014] stanowi mającą skutek bezpośredni podstawę prawną do tego, by wystąpić o zwrot otrzymanej w wyniku czynów wypełniających znamiona oszustwa pomocy finansowanej z [EFRROW] od przedstawicieli osoby prawnej będącej jej beneficjentką, którzy umyślnie udzielili nieprawdziwych informacji w celu otrzymania tej pomocy?
- 2) Czy w okolicznościach takich jak w postępowaniu głównym – w których finansowana z EFRROW pomoc została przyznana i wypłacona w wyniku czynów wypełniających znamiona oszustwa spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (spółce estońskiej) – przedstawicieli spółki będącej beneficjentką tej pomocy, którzy działali w sposób mający znamiona oszustwa i którzy byli jednocześnie rzeczywistymi beneficjentami tej spółki w momencie popełnienia czynów mających znamiona oszustwa, można uznać również za beneficjentów [pomocy] w rozumieniu art. 54 ust. 1 rozporządzenia nr 1306/2013 oraz art. 35 ust. 6 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 41 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby

przeformułować przedłożone mu pytania. Okoliczność, że sąd krajowy powołał się formalnie w pytaniu prejudycjalnym na określone przepisy prawa Unii, nie stoi na przeszkodzie temu, by Trybunał przekazał temu sądowi wszelkie wskazówki dotyczące wykładni, które mogą być pomocne w rozstrzygnięciu rozpatrywanej przez niego sprawy, niezależnie od tego, czy sąd krajowy powołał się na nie w treści pytań. W tym względzie do Trybunału należy wyprowadzenie z ogółu informacji przedstawionych przez sąd krajowy, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego, elementów prawa Unii, które wymagają wykładni w świetle przedmiotu sporu (zob. postanowienie z dnia 21 września 2023 r., Juan, C-164/22, EU:C:2023:684, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 42 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 2988/95, w przypadku gdy pomoc została nienależnie uzyskana, każda nieprawidłowość powoduje, co do zasady, obowiązek jej zwrotu. Artykuł 7 tego rozporządzenia przewiduje, że taki środek administracyjny może mieć również zastosowanie do osób, które współuczestniczyły w dopuszczeniu się rozpatrywanej nieprawidłowości, jak również osób, na których ciąży odpowiedzialność za nieprawidłowość lub niedopuszczenie do jej powstania.
- 43 Tymczasem z orzecznictwa Trybunału wynika, że rozporządzenie nr 2988/95 ogranicza się do ustanowienia ogólnych przepisów w dziedzinie kontroli oraz sankcji w celu ochrony finansowych interesów Unii. Odzyskanie niewłaściwie zastosowanych środków musi zostać przeprowadzone na podstawie innych przepisów, czyli w danym wypadku na podstawie przepisów sektorowych (wyrok z dnia 26 maja 2016 r., Județul Neamț i Județul Bacău, C-260/14 i C-261/14, EU:C:2016:360, pkt 32 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 44 Z tego orzecznictwa wynika również, że jeżeli odzyskanie kwot nienależnie wypłaconych w ramach programu wsparcia, zatwierdzonego i współfinansowanego przez EFRROW w odniesieniu do okresu programowania 2007–2013, następuje po zakończeniu tego okresu programowania, czyli po dniu 1 stycznia 2014 r., odzyskanie to powinno opierać się na przepisach rozporządzenia nr 1306/2013 (wyrok z dnia 18 stycznia 2024 r., Askos Properties, C-656/22, EU:C:2024:56, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 45 W niniejszej sprawie, biorąc pod uwagę, że rozpatrywana pomoc była finansowana przez EFRROW, podstawą jej odzyskania musi być art. 56 tego rozporządzenia, który, jak wynika z jego tytułu, ustanawia szczególne przepisy dotyczące EFRROW.
- 46 Wspomniany przepis, który przewiduje, w odniesieniu do EFRROW, że państwa członkowskie dokonują dostosowania finansowego wynikającego z nieprawidłowości lub zaniedbań wykrytych w operacjach lub programach dotyczących rozwoju obszarów wiejskich poprzez całkowite lub częściowe anulowanie danego finansowania Unii, należy interpretować w związku z – z jednej strony – art. 54 ust. 1 tego rozporządzenia, który stanowi co do zasady, że w przypadku jakichkolwiek nienależnych płatności wynikających z nieprawidłowości lub zaniedbań, państwa członkowskie występują do beneficjenta o zwrot odnośnej kwoty, a z drugiej strony – art. 35 ust. 6 zdanie pierwsze rozporządzenia delegowanego nr 640/2014, który uściśla, że wsparcie cofa się w całości, jeżeli ustalono, że beneficjent przedstawił fałszywe dowody w celu otrzymania tego wsparcia.
- 47 W tych okolicznościach, jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 28 opinii, należy uznać, że poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 56 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1306/2013, z jednej strony w związku z art. 54 tego rozporządzenia, a także art. 35 ust. 6 zdanie pierwsze rozporządzenia delegowanego nr 640/2014, a z drugiej strony

- w świetle art. 7 rozporządzenia nr 2988/95, należy interpretować w ten sposób, iż odzyskanie pomocy finansowanej z EFRROW nienależnie uzyskanej w następstwie czynów wypełniających znamiona oszustwa można dochodzić nie tylko od beneficjenta tej pomocy, ale również od osób, które choć nie mogą zostać uznane za beneficjentów tej pomocy, w celu jej otrzymania umyślnie udzieliły nieprawdziwych informacji.
- 48 Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, trzeba przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem do celów dokonywania wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, ale także kontekst, w jaki się on wpisuje, oraz cele regulacji, której część stanowi (wyrok z dnia 13 lipca 2023 r., G GmbH, C-134/22, EU:C:2023:567, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 49 Co się tyczy w pierwszej kolejności brzmienia mających znaczenie dla sprawy przepisów rozporządzenia nr 1306/2013 i rozporządzenia delegowanego nr 640/2014, należy zauważyć, że ono samo nie pozwala ustalić, czy można żądać zwrotu nienależnej pomocy, do której odnoszą się te przepisy, od osób innych niż podmioty gospodarcze, które dopuściły się rozpatrywanej nieprawidłowości.
- 50 O ile bowiem art. 54 ust. 1 rozporządzenia nr 1306/2013 stanowi, że o zwrot wszelkich nienależnych płatności należy wystąpić „do beneficjenta”, o tyle art. 56 tego rozporządzenia ogranicza się do wskazania przeznaczenia kwot odzyskanych przez państwa członkowskie, nie precyzując jednak osób, od których należy dokonać tego odzyskania. Jeśli chodzi o art. 35 ust. 6 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014, to mimo że przepis ten odnosi się do „beneficjenta” wsparcia, również nie zawiera on takiego wskazania.
- 51 W drugiej kolejności, odnosząc się do kontekstu, w jaki wpisują się przepisy mające znaczenie dla sprawy, należy przypomnieć z jednej strony, że motyw 39 rozporządzenia nr 1306/2013 podkreśla konieczność zapobiegania wszelkim nieprawidłowościom, ich wykrywania i skutecznego zwalczania przez państwa członkowskie oraz że w tym celu powinny one stosować rozporządzenie nr 2988/95. Wynika stąd – jak wskazał rząd duński w uwagach na piśmie – że przepisy rozporządzenia nr 1306/2013 należy interpretować zgodnie z przepisami ogólnymi rozporządzenia nr 2988/95.
- 52 Z drugiej strony, w zakresie, w jakim art. 54 ust. 3 lit. b) rozporządzenia nr 1306/2013 dopuszcza by państwa członkowskie zaprzestały odzyskiwania pomocy uzyskanej nienależnie w wyniku nieprawidłowości, jeżeli okaże się to niemożliwe z uwagi na niewypłacalność dłużnika „lub osób odpowiedzialnych prawnie za nieprawidłowość”, należy zauważyć, że przepis ten zostałby pozbawiony skuteczności w odniesieniu do tych ostatnich osób, gdyby nie było możliwe dochodzenie odzyskania danej pomocy również od nich.
- 53 W trzeciej kolejności, co się tyczy celów rozpatrywanych przepisów, należy zauważyć, że przewidując spoczywający na państwach członkowskich obowiązek odzyskania pomocy uzyskanej nienależnie w wyniku nieprawidłowości, z wyjątkiem sytuacji, gdy istnieją uzasadnione podstawy zaprzestania dochodzenia takiego odzyskiwania, art. 54 i 56 rozporządzenia nr 1306/2013 oraz art. 35 ust. 6 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014 służą celowi ochrony interesów finansowych Unii, co potwierdza art. 58 ust. 1 lit. e) rozporządzenia nr 1306/2013. Tymczasem możliwość dochodzenia odzyskania nienależnie uzyskanej pomocy nie tylko od beneficjenta, lecz również, zgodnie z art. 7 rozporządzenia nr 2988/95 „[od] osób, które uczestniczyły w nieprawidłowości [współuczestniczyły w dopuszczaniu się nieprawidłowości], jak również [od] osób, na których ciąży obowiązek poniesienia odpowiedzialności za

nieprawidłowości lub obowiązek zapobiegania im [oraz od osób, na których ciąży odpowiedzialność za nieprawidłowość lub za niedopuszczenie do jej powstania]”, może oczywiście przyczynić się do realizacji tego celu, w szczególności gdy beneficjentem jest osoba prawna, która już nie istnieje lub nie dysponuje środkami wystarczającymi do spłaty tej pomocy. Wykładnia ta jest uzasadniona w szczególności w świetle celu polegającego na skuteczności zwalczania oszustw, do którego odnosi się motyw czwarty rozporządzenia nr 2988/95.

- 54 Z powyższego wynika, że wykładnia art. 56 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1306/2013, z jednej strony w związku z art. 54 ust. 1 tego rozporządzenia oraz art. 35 ust. 6 zdanie pierwsze rozporządzenia delegowanego nr 640/2014, a z drugiej strony w świetle art. 7 rozporządzenia nr 2988/95, a także ze względu na cel regulacji, której część on stanowi, prowadzi do uznania, że wspomniany przepis pozwala, aby odzyskania pomocy finansowej nienależnie uzyskanej z EFRROW w następstwie czynów wypełniających znamiona oszustwa dochodzić nie tylko od beneficjenta tej pomocy, ale również od osób, które choć nie mogą zostać uznane za beneficjentów tej pomocy, w celu jej uzyskania umyślnie udzieliły nieprawdziwych informacji.
- 55 Należy jednak zbadać, czy taka wykładnia jest zgodna z zasadą pewności prawa, ponieważ Trybunał orzekł, że cofnięcie nienależnie wypłaconych kwot może nastąpić tylko zgodnie z tą zasadą, co wymaga, aby przepisy Unii umożliwiały zainteresowanym dokładne zapoznanie się z zakresem obowiązków, które na nich nakładają (zob. podobnie wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r., Somvao, C-599/13, EU:C:2014:2462, pkt 50, 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 56 W tym względzie z orzecznictwa Trybunału wynika, że w ramach WPR, gdy prawodawca Unii ustanawia warunki kwalifikowalności do przyznania pomocy, wykluczenie spowodowane niespełnieniem jednej z tych przesłanek nie stanowi kary, lecz jest zwykłą konsekwencją niespełnienia wymogów przewidzianych prawem (wyrok z dnia 13 grudnia 2012 r., FranceAgriMer, C-670/11, EU:C:2012:807, pkt 64 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 57 Tym samym obowiązek zwrotu nienależnej korzyści, uzyskanej za pomocą praktyki będącej naruszeniem prawa, nie narusza zasady praworządności. Ustalenie bowiem, że warunki wymagane dla uzyskania korzyści wynikającej z prawa Unii zostały stworzone w sposób sztuczny, powoduje w każdym wypadku uznanie przyznanej korzyści za nienależną i w konsekwencji uzasadnia obowiązek jej zwrotu (zob. podobnie wyrok z dnia 13 grudnia 2012 r., FranceAgriMer, C-670/11, EU:C:2012:807, pkt 63–65, 67 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 58 W tym względzie art. 4 ust. 4 rozporządzenia nr 2988/95 wyraźnie stanowi, że środków przewidzianych w art. 4 ust. 1 tego rozporządzenia, w tym w szczególności obowiązku zwrotu nienależnie uzyskanej pomocy, nie uznaje się za kary.
- 59 Tymczasem w odniesieniu do osób innych niż beneficjent, do których odnosi się art. 7 rozporządzenia nr 2988/95, obowiązek zwrotu rozpatrywanej pomocy stanowi obowiązek odrębny, dodatkowy względem obowiązku zwrotu ciążącym na beneficjencie.
- 60 W tym kontekście należy stwierdzić, że przepisy znajdujące zastosowanie w niniejszej sprawie są wystarczająco jasne w odniesieniu do istnienia obowiązku zwrotu pomocy przez osoby, które nie będąc beneficjentami pomocy, skorzystały z finansowania z EFRROW, umyślnie udzieliły nieprawdziwych informacji w celu jej uzyskania, w szczególności w przypadku, gdy beneficjent danej pomocy lub jego ewentualny następca prawny nie byłoby w stanie zwrócić rozpatrywanej kwoty.

- 61 W rzeczywistości bowiem, choć art. 56 rozporządzenia nr 1306/2013 nie przewiduje wyraźnie takiego obowiązku, należy go odczytywać w świetle motywu 39 tego rozporządzenia, który jasno wskazuje, że państwa członkowskie zapobiegają wszelkim nieprawidłowościom ze strony beneficjentów, wykrywają je i skutecznie zwalczają oraz że w tym celu zastosowanie znajduje rozporządzenie nr 2988/95. Ponadto art. 2 ust. 1 lit. g) tego rozporządzenia wyraźnie odsyła do rozporządzenia nr 2988/95 w odniesieniu do definicji pojęcia „nieprawidłowości”. Tymczasem zgodnie z art. 7 rozporządzenia nr 2988/95, jak wynika z pkt 42 niniejszego wyroku, zwrotu pomocy można również dochodzić od osób, które współuczestniczyły w dopuszczeniu się rozpatrywanej nieprawidłowości.
- 62 Z powyższego wynika, że osoby takie jak strony postępowania głównego, które – z zastrzeżeniem ustaleń, których w tym względzie powinien dokonać sąd odsyłający – umyślnie udzieliły nieprawdziwych informacji w celu uzyskania pomocy finansowanej z EFRROW, powinny spodziewać się możliwości dochodzenia jej spłaty. W związku z tym żądanie od tych osób zwrotu takiej nienależnie uzyskanej pomocy nie narusza zasady pewności prawa.
- 63 W świetle powyższych rozważań na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 56 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1306/2013, z jednej strony w związku z art. 54 ust. 1 tego rozporządzenia oraz art. 35 ust. 6 zdanie pierwsze rozporządzenia delegowanego nr 640/2014, a z drugiej strony w świetle art. 7 rozporządzenia nr 2988/95, należy interpretować w ten sposób, że odzyskania pomocy finansowanej z EFRROW nienależnie uzyskanej w następstwie czynów wypełniających znamiona oszustwa można dochodzić nie tylko od beneficjenta tej pomocy, ale również od osób, które choć nie mogą zostać uznane za beneficjentów tej pomocy, w celu jej uzyskania umyślnie udzieliły nieprawdziwych informacji.

W przedmiocie pytania drugiego

- 64 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 54 ust. 1 rozporządzenia nr 1306/2013 i art. 35 ust. 6 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy osoba prawna uzyskała pomoc rolną w następstwie czynów wypełniających znamiona oszustwa, za które odpowiedzialność można przypisać jej przedstawicielom, mogą oni zostać uznani za „beneficjentów” tej pomocy w rozumieniu tych przepisów, jeżeli według ustaleń faktycznych to oni odnoszą korzyści generowane przez tę osobę prawną.
- 65 Pojęcie „beneficjenta” zostało zdefiniowane w art. 2 ust. 1 akapit drugi pkt 1 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014, które uzupełnia rozporządzenie nr 1306/2013, jako odnoszące się do rolnika – które to pojęcie zdefiniowane zostało w art. 4 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 1307/2013 jako – beneficjenta, do którego zastosowanie ma zasada wzajemnej zgodności w rozumieniu art. 92 rozporządzenia nr 1306/2013 lub jako beneficjenta wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, do którego odnosi się art. 2 ust. 10 rozporządzenia nr 1303/2013.
- 66 Należy stwierdzić – z zastrzeżeniem ustaleń, których w tym względzie powinien dokonać sąd odsyłający – że R.M. i E.M., jako przedstawiciele spółki X, która otrzymała rozpatrywaną pomoc, nie należą do żadnej z tych trzech kategorii osób.
- 67 O ile prawdą jest, że – jak wynika z odpowiedzi na pytanie pierwsze – odzyskania przez EFRROW finansowanej przez niego pomocy nienależnie uzyskanej przez osobę prawną w wyniku czynów wypełniających znamiona oszustwa, za które odpowiedzialność można przypisać jej przedstawicielom, można dochodzić również od tych przedstawicieli, o tyle z odpowiedzi tej nie

można wywieść, że przedstawiciele ci mogą zostać uznani za „beneficjentów” w rozumieniu art. 2 ust. 1 akapit drugi pkt 1 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014, jeżeli przesłanki przewidziane w tym celu w tym przepisie nie są spełnione. Przeciwnie, jak wynika w szczególności z pkt 62 niniejszego wyroku, ci sami przedstawiciele mogą mieć obowiązek zwrotu takiej pomocy, nawet jeśli działali w imieniu tej osoby prawnej, nie mając statusu „beneficjenta”.

- 68 W świetle powyższych rozważań na pytanie drugie należy odpowiedzieć, że art. 35 ust. 6 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014 należy interpretować w ten sposób, iż w przypadku gdy osoba prawna otrzymała pomoc rolną w następstwie czynów wypełniających znamiona oszustwa, za które odpowiedzialność można przypisać jej przedstawicielom, nie mogą oni jednak zostać uznani za „beneficjentów” tej pomocy w rozumieniu tego przepisu w związku z art. 2 ust. 1 akapit drugi pkt 1 tego rozporządzenia delegowanego, jeżeli nie należą do żadnej z trzech kategorii osób, do których odnosi się ten ostatni przepis, i to nawet jeśli w rzeczywistości to ci przedstawiciele odnoszą zyski, które generuje ta osoba prawna.

W przedmiocie kosztów

- 69 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

- 1) **Artykuł 56 akapit pierwszy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008, z jednej strony w związku z art. 54 ust. 1 tego rozporządzenia oraz art. 35 ust. 6 zdanie pierwsze rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności, a z drugiej strony w świetle art. 7 rozporządzenia Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich,**

należy interpretować w ten sposób, że:

odzyskania finansowanej z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich pomocy nienależnie uzyskanej w następstwie czynów wypełniających znamiona oszustwa można dochodzić nie tylko od beneficjenta tej pomocy, ale również od osób, które choć nie mogą zostać uznane za beneficjentów tej pomocy, w celu jej uzyskania umyślnie udzieliły nieprawdziwych informacji.

- 2) **Artykuł 35 ust. 6 rozporządzenia delegowanego 640/2014**

należy interpretować w ten sposób, że:

w przypadku gdy osoba prawna otrzymała pomoc rolną w następstwie czynów wypełniających znamiona oszustwa, za które odpowiedzialność można przypisać jej przedstawicielom, nie mogą oni jednak zostać uznani za „beneficjentów” tej pomocy w rozumieniu tego przepisu w związku z art. 2 ust. 1 akapit drugi pkt 1 tego rozporządzenia delegowanego, jeżeli nie należą do żadnej z trzech kategorii osób, do których odnosi się ten ostatni przepis, i to nawet jeśli w rzeczywistości to ci przedstawiciele odnoszą zyski, które generuje ta osoba prawna.

Podpisy